

ועדה למי תקנה 25 לתקנות בריאות העם (עוסקים בטיעוד בבתי חולים), התשמ"ט-1988
ותקנות 15 ו-16 לתקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות), התשמ"א-1981

כ"ד חשוון, תשע"ד
28 אוקטובר, 2013

בענין:

עו"ד שרה שר-לב התובעת הראשית, יחידת הדין המשמעתי, לשכת היועצת המשפטית, משרד
הבריאות, ירושלים ע"י עו"ד אייל חקו

הקובלת

- נגד -

מס' רישום 131773 מבאקה אל גרביה

מוחמד מואסי אח מוסמן
כאמצעות עו"ד סעיד נואסי

הנקבל

דין וחשבון - המלצה לעניין אמצעי משמעת
למי תקנה 16 לתקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות), התשמ"א-1981

ביום 29 במאי 2013 המלצנו בפני המנהל הכללי של משרד הבריאות לקבוע, כי הנקבל התנהגות שאינה הולמת את מקצוע הסיעוד בגין ביצוע מעשים מגונים, לרבות מעשים מגונים בכוח, הטרדות מיניות והתנכלות כלפי 13 עובדות במחלקה הנפרולוגית בבית החולים הלל יפה כאמור בקובלנה (לאחר תיקונה). זאת לאחר שקבלנו על פי החלטתנו מיום 17.4.2013 את שנקבע בפסק הדין של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה כמוכח לכאורה לביצוע המעשים נשוא הקובלנה.

ביום 22.10.2013 שמענו את טיעוני הצדדים לעניין אמצעי המשמעת שיש להטיל בגין עבירת המשמעת לעיל.

עו"ד חקו, ב"כ הקובלת בקש מאתנו כי נמליץ על שלילת רישיונו של הנקבל לצמיתות, שכן העבירות בהן חורשע בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, עבירות שיש עמן קלון, נעשו בזיקה ישירה לעיסוקו כאח מוסמך ומנהל בתחום הרפואי. מטרת שלילת הרישיון אינה לשם ענישה אלא לצורך הגנה על האינטרס הציבורי והנורמות שצריכות לשרור בתחום העיסוק. לדברי עו"ד חקו מדובר באדם שבמסגרת עבודתו הטרד, התנכל מינית, אימץ דפוס התנהגות כדי לספק את צרכיו, ופגע בגופן ובנפשו של עובדת בבית החולים ששמו בו את אמונו תוך פגיעה בתדמית שירות, ניצל את הכוח שניתן לו כדי להטיל מרות בתחומים אחרים, ובכך פגע באמון הציבור עליו יש לחגן. משום כך אמצעי המשמעת שיש להטיל עליו צריך להיות חמור, ובכך יושגו המטרות שנקבעו בפסק הדין המנחה בעניין

סבין- שלא תהיה חזרה על המעשים, תגובה על תקלון, חרתעה כללית ושמירה על שלום הציבור. אמנם הנקבל נענש בצורה משמעותית במסגרת ההליך המשמעתי בשירות המדינה, אך ההליך שבפני הוועדה אחר, ונועד להגן על האינטרס הציבורי של חרתעת אנשים מסוגו- אדם בעמדת כוח מעצם תפקידו שיש לו כפופים ועשה מעשיו בזיקה לתפקיד. זאת לא ניתן להשיג ללא ענישה משמעותית. על פי פסיקת בית המשפט העליון, כאמור בפסק דין לאור, הנסיבות האישיות נדחות מפאת הצורך לחגן על האינטרס הציבורי, השיקולים האישיים משניים ונדחים מפני האינטרס הציבורי. לטענת עו"ד חקו יש לקבוע אמות מידה מחמירות בגין הטרדה מינית, ויש למנוע מצב שהנקבל ימשיך לשמש במקצוע ויש חשש שיחזור על מעשיו.

לבקשת הוועדה להפנותה לתקדימים של שלילת רישיון בגין מעשים כמו אילו בהם חורשע הנקבל, הודה ב"כ הקובל כי אין, והפנה אותנו למקרה של האח זין אלדין גימאל שרישיונו הותלה לעשר שנים. כן המציא לנו עם תום הדיון, את ההחלטה בדבר האח ראדי קבלאן שרישיונו הותלה לחדשיים בגין הטרדה מינית של חולה, בגינה חורשע בהליך פלילי.

לאחר שסיים ב"כ הקובלת את טיעונו, נשא הנקבל עצמו דבריו בפנינו. הוא סיפר על עצמו ועל משפחתו, תוך הדגשת מצבו של בן הזקונים בן ה-18 שנולד עם מום בלב וזקוק לעזרה עקב עיכוב בהתפתחותו. הוא סיפר על הקריירה המקצועית שלו, שהחלה בשנת 1983 כאח ותך פחות משנה כבר חייה ראש צוות, תוך מילוי תפקידו בנאמנות ללא דבר שיכפיש את שמו. פעילותו הצבורית בתחום הנפרולוגיה- שימש יו"ר עמותת אחים ואחיות נפרולוגים, ייצוג המדינה בכנסים, תרומתו לבית הספר לאחיות, חוצאת עיתון, בחירתו כעובד מצטיין בבית החולים שנים ספורות קודם לאירועים נשוא הקובלנה. הקריירה שלו היתה בתנופה. הנקבל ציין כי במשך 25 לא היו עליו תלונות, וכי נרקמה נגדו עלילה שקרית ונגרם לו עוול. הוא אדם מצפוני, חאגי שהינו אדם מאמין ונקי שפחד מאלוהים. האירועים גרמו לו להתרסקות כלכלית וחברתית, פגיעה במשפחתו, וכיום הוא חייב לשקם את עצמו. לדבריו העלילה שנקמה נגדו נעשתה בגלל קנאה ובשל שנאה למגזר הערבי. הוא נענש בבית הדין למשמעת, כיום הוא כאילו לא קיים, לא שווה, ובקש שניקח בחשבון גם את אפשרות השיקום שלו.

עו"ד מואסי טען כי מטרת הקובלנה נשוא ההליכים בוועדות המשמעת על פי תקנות בריאות העם היא למנוע מהנקבל לעבוד במגזר הציבורי. כיום הוא עובד בבית אבות שלוש שנים, אח ראשי, ואינו מסוכן, לא היתה עליו כל תלונה, הוא משתקם- לביסוס דבריו הציג עו"ד מואסי מכתבי תודה של מטופלים וכתבה בעיתון המעידה על מרשו כעל נכס אנושי. כן הציג אישור משטרה בדבר העדר רישום פלילי ותעודות על פעילות מקצועית ומכתבי תודה, ואף ציין כי מרשו הרצה בבית ספר לאחיות ובבית החולים ולא היתה עליו אף תלונה של סטודנטיות. הוא עשה רבות למען בקה אל גרביה כפי שעולה ממכתבו של סגן יו"ר הכנסת מגידללה, נבחר לעובד מצטיין בשנת 1998, והציג מכתבי תודה גם לגבי עבודתו הנוכחית. לסיכום, אמר עו"ד מואסי, מדובר באדם עם קריירה מוצלחת של כ-30 שנה, שלא היתה עליו אף תלונה למעט אילו נשוא הקובלנה, הוא נענש בצורה משמעותית, כיום הוא מנסה לחשתקם, ולפיכך בקש שנמליץ על אמצעי משמעת של נזיפה.

ולחלשתנו. ראשית נחזור למען הסדר חטוב על אשר אמרנו לב"כ הנקבל בעת הדיון- על פי תקנה 15 לתקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות), התשמ"א-1981 תחלה גם על עוסקים בסיעוד בבתי חולים מכוח תקנות בריאות העם (עוסקים בסיעוד בבתי חולים), התשמ"ט-1981, לא קיים אמצעי משמעת של נזיפה אלא של ביטול רישום (קרי, שלילת רישיון) או של חתלייתו. זאת ותו לא. על כן אין בסיס משפטי לבקשתו להמליץ להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה. כן נחזור על דברנו, כי אין בסיס לטענת ב"כ הנקבל ש"הקובלנה מטרתה למנוע מהנקבל לעבוד במגזר הציבורי." הקובלנה שבפנינו, מכוח תקנות בריאות העם, מטרתה לברר אם עובד סיעוד סטה מסטנדרט ההתנהגות המצופה ממנו בין אם הוא עובד במגזר הציבורי ובין אם הוא עובד במגזר הפרטי, ואין היא באה במקום בירור משמעתי במקום העבודה של עובד הסיעוד, בין פרטי ובין ציבורי.

כפי שקבענו בהחלטתנו מיום 29.5.2013 במעשיו של הנקבל כפי שפורטו באריכות ובפירוט רב בפסק דינו של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הוא גילה התנהגות שאינה הולמת את מקצוע הסייעוד, התנהגות הפוגעת בתדמיתו ובכבודו של המקצוע ובאמון הציבור בעובדי סיעוד, וזאת אף שלא חוגש נגדו כתב אישום פלילי בשל חששן של חמתלונות להתלונן במשטרה.

לכך התייחס בית המשפט העליון בע"א 10979/04 ליביו לאור נ. שר הבריאות (פ"ד נט(6) 357) בדבריו השופטת פרוקציה בעמ' 364:

"השמירה על טוהר המידות בתחום עיסוק זה איננה מסתכמת בדאגה לתקינות פעולתה של המערכת הרפואית ביחסה לרשויות הציבוריות האחרות,...., ובשמירה על אמון הציבור בה. ניקיון כפיו של העוסק ברפואה וטוהר פעולתה של המערכת הם תנאי הכרחי גם לקיומה של רמה רפואית-מקצועית ראויה המקרינה במישורן על שלום האדם ועל חיי אדם".

לפיכך, השיקול המרכזי כפי שקבע בית המשפט, כפי שיובא להלן, הוא האינטרס שיש לציבור בשמירה על רמתו ועל כבודו של מקצוע הרפואה ועל אמון הציבור ברופאים, ומפני אינטרס זה נסוגות הנסיבות האישיות של הרופא, כדברי השופטת חיות בעמ' 362:

"השיקול המרכזי בחליטים המשמעתיים שבנידון הינו השיקול של הגנה על האינטרס שיש לציבור בשמירה על רמתו ועל כבודו של מקצוע הרפואה ועל אמון הציבור ברופאים.... לפיכך נפסק כי בחליטים ממין זה השיקול המרכזי שעל הגורם המחליט לשוות נגד עיניו הוא אינטרס הציבור, ואילו השיקולים הספציפיים הנוגעים לעבריו המשמעת העומד בפניו הם עניין משני שיש לשקלו, אם בכלל...."

וראו גם דבריו של חנשיא ברק בע"א 50/91 אדגר סבין נ. שר הבריאות (פ"ד מז(1) עמ' 27: "אין לתחום את השיקולים הרלוונטיים בקביעת העונש המשמעתי... יש לנקוט לעניין זה אמת מידה גמישה, אשר תאפשר להביא בחשבון, בכל מקרה ומקרה, גם את חומרת הסכנה הנשקפת לציבור מהישנות מעשיו של רופא, אך גם ערכים, צרכים ואינטרסים לגיטימיים אחרים עליהם באה הענישה המשמעתית-מקצועית להגן. בין אילו ניתן למנות את האינטרס בהרתעה כללית... את הצורך בשמירה על כבוד המקצוע... ואת אמון הציבור במקצוע...."

האמור לעיל מתייחס אמנם לרופאים, אך מקובל כי הדברים חלים בהתאמה גם לגבי מקצועות רפואיים אחרים.

לתכליתם של אמצעי המשמעת בדין המשמעתי - אמנם לגבי חוק שירות המדינה (משמעת) אך הם יפים גם לענייננו - התייחס בית המשפט העליון בפסקי דין רבים (ראו למשל, עש"מ 5282/98 מ"י נ. תמר כתב, עש"מ 7113/03 מ"י נ. שחר לוי, נש"מ 8622/05 נעאמנה עאדל עלי נ. מ"י), שבהם נקבע כי אמצעי משמעת נועדו לשרת תכלית שונה מן התכלית של עונש פלילי, ותכליתם העיקרית היא הגנה על דמותו ותיפקודו, התדמית הראויה והתפקוד הראוי של שירות המדינה, ועל אמון הציבור בו ובעובדיו, וכדי לחרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, כאשר המשקל שיש לייחס לנסיבות העבירה ולנסיבות האישיות של הנאשם פוחת בדין המשמעתי אם כי אין להתעלם מהן כליל ויש לאזן ביניהם לבין תכלית דיני המשמעת.

לעניין זה התייחס בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בגזר דינו של הנקבל, ויפים כאמור דבריו גם לענייננו.

עם כל ההבנה לקשיים עמם מתמודד הנקבל מאז החל הטיפול בתלונות נגדו והחליף המשמעתי הארוך, הפגיעה במשפחה והמחיר הכלכלי הכבד ששילם, אנו סבורים, כי בנסיבות החמורות של העניין שבפנינו, האינטרס הציבורי גובר על האינטרס הפרטי של הנקבל, ויש מקום לנקוט באמצעי משמעת חמור. אנו מתקשים לקבל את טענתו של הנקבל לפיה מדובר בקונויה ובמזימה שנקמה

נגדו בשל קנאה ובשל שנאה למגזר הערבי. בית הדין למשמעת התייחס לנושא, ודבריו מדברים בעד עצמם. ומכל מקום ברור כי הקשיים האישיים של המתלוננות וחששותיהן להתגלות המעשים בשל מוצאן ורקען החברתי אינם מתיישבים עם תיאוריה של קונספירציה, שעלולה לפגוע בחן עצמן. וודאי שאין מקום לקבל את טענת ב"כ הנקבל, כי יש להסתפק בנויפה, שהוא כאמור לעיל אמצעי משמעת שאינו קיים לגבי עובדי סיעוד (בהבדל ממקצועות רפואיים אחרים).

יחד עם זאת, אנו מתקשים לאמץ את עמדת ב"כ הקובלת, על פיה נסיבות העניין מבססות שלילת רשיונו של הנקבל כאח מוסמך לצמיתות.

לנושא זה התייחס כבי השופט סטרשנוב בעניין ד"ר סלים ספיה (החלטה 4-12) באמרו (לגבי רופא, אך דבריו יפים גם לגבי מקצועות רפואיים אחרים):
"העונש המירבי של ביטול רישיון שהינו, כאמור, אמצעי המשמעת החמור ביותר שניתן לנקוט כלפי רופא. משמעותו האחת והיחידה של עונש זה הנו, קיפוח פרנסתו, מעמדו ויוקרתו של הרופא מכאן ועד עולם.

לעניות דעתי, סנקציה חריפה שכזאת, יש לנקוט במקרים נדירים, לדוגמה, כאשר המשך העיסוק ברפואה מסכן את בריאות החולים או את שלום הציבור או כאשר מדובר במעשים חמורים בין רופא לחולה, כגון אינוס ותקיפה מינית ששל מטופלת. וכבר קבעתי בתחלטה אחרת, כי ככל שהזיקה בין המעשה העברייני לבין יחסי האמון שבין רופא לחולה הדוקה יותר, כך צריכה הענישה להיות מחמירה יותר. ולחפך.

כך גם נפסק לאחרונה על ידי ביהמ"ש המחוזי בירושלים בתיק ע"ו 29419-07-011 ד"ר שלמה יצחקוב נ. משרד הבריאות (בפני השופט נ' סולברג) במקרה בו ביטלה הועדה את רשיונו של רופא שיניים, אשר לא ענה לפניית הוועדה, לא התייצב בפניה, והתעלם מכל פניותיה. למרות שאותו מקרה היה קל לאין שיעור מהמקרה דנן, סבורני כי דבריו של ביהמ"ש ישימים גם כהנחיה כללית לוועדות המשמעת, בזו הלשון:

"ביטול רישיון לעסוק ברפואת שיניים שמור למצבים חמורים ביותר. עם כל חומרת מחלדיו של המערער, הם אינם נמנים על החמורים ביותר. אין טענה על מטופל של המערער שמת בעקבות טיפול רשלני, למשל, ולא על מטופלת שהורדמה ונאנסה... העונש הראוי בנסיבות העניין אינו ביטול הרישיון, אלא תתלייתו לתקופה מסוימת" (ההדגשה במקור).

ואכן, המקרים היותר נפוצים בפסיקה, בהם בוטל כליל רישיון רופא, מתייחסים למעשי אינוס של מטופלת על ידי רופא... וכן למקרים בהם נשקפה ממעשיו של הרופא או מחתנהגותו, סכנה של ממש לבריאות החולים".

אכן, המעשים בגינם הורשע הנקבל הם מעשים חמורים, שאין להם מקום ביחסי עבודה של אח בעמדת ניהול כלפי אחיות ועובדות אחרות הכפופות לו (וביחסי עבודה בכלל). הם נעשו תוך ניצול מעמדו וסמכותו והידע המקצועי שלו (לגבי אין איש חולק), כדי להשליט אות מרותו ומאוויו בתחומים אינטימיים, ופגע בכך בהתנהלות במחלקה, בגופן ובנפשן של המתלוננות, בכבוד המקצוע, בדמותו ותיפקודו. אך לדעתנו, עם כל החומרה שבמעשיו, העונש הראוי אינו ביטול רשיונו אלא התלייתו.

כך, היה במקרהו האח זין אלדין ג'מאל, שב"כ הקובלת מסתמך עליו, אח מוסמך ששימש כסגן אח אחראי במחלקה שיקומית פתוחה במרכז לבריאות הנפש מזרע אשר הודה בחליץ בפני ועדה זו בהתנהגות שאינה הולמת אח מוסמך בגין מימוש קשר מיני עם מטופלת בשתי פעמים, מעשים בגינם הורשע במסגרת בית הדין למשמעת של עובדי המדינה ונדון שם לעונשים חמורים (נויפה חמורה, פיטורין לאלתר משירות המדינה, פסילה למילוי כל תפקיד במשרד הבריאות לתקופה של 10 שנים ופסילה לשירות המדינה ל-3 שנים). ב"כ הקובל בקש מאתנו לשלול את רשיונו של האח לעסוק בסיעוד לצמיתות, אך הועדה החליטה לחמליץ להתלות רשיונו ל-8 שנים כך שתהיה חלימה בין תקופת הפסילה בחליץ בשירות המדינה לבין החלטתה. המנהל הכללי של משרד הבריאות לא קיבל החמלצה כלשונה, והחליט על התליית הרישיון ל-10 שנים, אך לא על ביטול הרישיון. ולחבדיל, האח ראדי קבלאן שהורשע בפלילים בעבירה של הטרדה מינית של מאושפזת במחלקה בה

עבד בכך שחפנה לה הצעות ורמיזות מיניות תוזרות ואף ביקש לקבל את מספר הטלפון שלה, ונדון להתליית רישיון של חודשיים. מקרה זה רחוק אלף מילין מהפרשה המורכבת והמתמשכת שבפנינו, ואף שבייכ הקובלת מצא לנכון להמציאו לנו בהגינותו, אין ללמוד ממנו לגבי העונש המתאים במקרה זה.

לאור כל האמור לעיל, בהתחשב מחד גיסא בחומרת מעשיו של הנקבל, ומאידך גיסא בנסיבות האישיות- גילו (כיום 54), שנות שירותו הרבות בשירות המדינה, החליך המשפטי הארוך בבית הדין למשמעת והעונשים הכבדים להם נדון שם, הפגיעה במשפחה ובתמיכה בה, אנו סבורים כי תקופת התליה של עשר שנים משקפת רמת ענישה מתאימה, בכך שהיא ארוכה מספיק ביחס לחומרת מעשיו, שעם כל חומרתם אינם מצדיקים ביטול רישומו כאח מוסמך.

על כן ממליצה הועדה להתלות את רישומו של הנקבל לעסוק בטיעוד לתקופה של עשר שנים.

רוזי גרינשפן
נציגת הסתדרות האחים
והאחיות

ד"ר יפה הארון
יו"ר

נאמית אכטשולר, עדיין
נציגת
היועץ המשפטי לממשלה

מוחמד מואטי אח מוסמך- דין וחשבון המלצה לעניין אמצעי משמעת